

**Indiener:** raadslid H.J. Hoogeveen (D66)

**Datum:** 25 november 2014

**Portefeuillehouder(s):** Burgemeester V.J.H. Molkenboer

**Portefeuille(s):** Bestuurlijke zaken en juridische zaken en City-Marketing / Stadspromotie

**Contactpersoon:** M. Lucassen

**Tel.nr.:** 8619

**E-mailadres:** lucassen.m@woerden.nl

---

**Onderwerp:** Van jumelage naar internationale samenwerking

---

## De raad besluit:

- 1) om via het college het Burgercomité te verzoeken om per 2015 optie 1 (continuering en versteviging van de stedenband met Steinhagen, maar dan op een moderne wijze) uit te voeren en daarvoor in 2015 en 2016 incidenteel voor 50% (€ 1.750,=) de middelen ter beschikking te stellen vanuit de Algemene Reserve;
- 2) om via het college het Burgercomité te vragen om het onderwerp duurzaamheid / klimaatneutrale gemeente te nemen bij de invulling van optie 1 in 2015, en daarvoor 50% van de kosten uit het budget duurzaamheid ter beschikking te stellen;
- 3) om, op voorstel van het college, ultimo 2015 te bepalen welk onderwerp in 2016 door het Burgercomité zou moeten worden opgepakt in het kader van optie 1, en daarvoor 50% van de kosten vanuit het betreffende budget te financieren (€ 1.750,=);
- 4) om via het college het Burgercomité te verzoeken om vanuit haar huidige werkzaamheden en contacten in Benin te onderzoeken wat de haalbaarheid is van optie 2 (ontwikkelingssamenwerking) en de raad daarover te adviseren;
- 5) om medio 2016 te evalueren.

---

## Inleiding:

In het presidium van juni is afgesproken dat D66 een voorstel zou doen voor de toekomstige invulling van de jumelage. In dit voorstel constateren wij dat het hoog tijd is om de jumelage, ook als term, achter ons te laten en serieus vorm en inhoud te geven aan de jumelage van de 21e eeuw: internationale samenwerking. Omdat dat in ons belang is als Woerden, en omdat wij een verantwoordelijkheid hebben als lid van de internationale gemeenschap. In dit voorstel wordt een drietal opties uiteengezet en een voorstel gedaan om te kiezen voor één van die opties.

Sterke en relatief autonome gemeenten zijn onderdeel van de Nederlandse democratische traditie.<sup>1</sup>

Door ondersteuning van lokale besturen en lokale organisaties in andere landen leveren Nederlandse gemeenten een bijdrage aan de versterking van de lokale democratie en duurzame ontwikkeling in die landen. De Nederlandse samenleving internationaliseert. Zonder een blik op de wereld, zonder te leren van ervaringen en kennis die elders aanwezig zijn, stagneert de ontwikkeling in de eigen gemeente.

Contacten met gemeenten in het buitenland zijn voor Nederlandse gemeenten belangrijk om de ontwikkeling van het eigen beleid op tal van terreinen te kunnen laten plaatsvinden. Gemeentelijke

---

<sup>1</sup> Een groot deel van deze passage is ontleend aan de evaluatie van de stedenbanden van Wageningen door VNG International uit 2007.

internationale samenwerking kan in die behoefte voorzien. Zo kan gemeentelijke internationale samenwerking bijdragen aan verbreding van de eigen horizon, waardoor een frisse kijk ontstaat op de problematiek in de eigen gemeente. Dit kan leiden tot een gezonde relativering en tot een innovatieve aanpak van knelpunten in de eigen gemeente.

Gelet op bovenstaande overwegingen constateren wij dat wij als gemeente Woerden op dit moment zaken laten liggen als het gaat om internationale samenwerking. Van een gemeente met de omvang van Woerden mag meer worden verwacht. Ook als gemeente Woerden moeten we ons realiseren dat wij, net als de rest van Nederland en de wereld, deel uitmaken van een internationale gemeenschap. Wij moeten daar betekenis aan geven. Dat kan door middel van een stedenband, maar van een stad met de omvang van Woerden mag worden verwacht dat we uitstijgen boven de jumelage zoals die bestond en de vraag beantwoorden hoe wij internationale samenwerking vormgeven.

---

**De bevoegdheid van de raad komt voort uit de volgende wet- en/of regelgeving:**

- Artikel 4:23, lid 3 sub d van de Algemene wet bestuursrecht.

---

**Beoogd effect:**

Een zinvolle invulling van internationale gemeentelijke samenwerking;

---

**Argumenten:****Het heden: stand van zaken**Steinhagen

De stedenband met Steinhagen bestaat nu ongeveer 40 jaar. De laatste jaren is er weinig enthousiasme geweest om een serieuze invulling te geven aan die stedenband (in ieder geval op politiek niveau). Dit heeft erin geresulteerd dat in de raad is afgesproken om de stedenband te beëindigen. Die beslissing is mondeling overgebracht aan Steinhagen, maar de schriftelijke bevestiging ervan heeft Steinhagen nooit bereikt. Men zou kunnen betogen dat om formele redenen de stedenband daarom nog steeds bestaat. En in ieder geval bestaat de stedenband materieel nog steeds. Weliswaar niet of in mindere mate op politiek niveau, maar nog steeds reizen verenigingen af, en worden over en weer bezoeken afgelegd. De conclusie moet luiden dat een vriendschapsband van 40 jaren oud, zich niet laat bepalen door formele besluitvorming in een gemeenteraad.

Het is daarom niet meer dan logisch dat als de vraag wordt gesteld hoe Woerden in de toekomst met een stedenband wil omgaan, Steinhagen daarin wordt meegenomen.

Organisatie nu

In 1987 is in Woerden het 'Burgercomité Ontwikkelingssamenwerking' opgericht door de gemeenteraad met als doel mee te werken aan de bestrijding van armoede in de derde wereld, dit in nauwe samenwerking met het Buergerkomitee Entwicklungszusammenarbeit uit Steinhagen. Momenteel zijn beide comités nog het enige formele samenwerkingsverband tussen beide steden.

In Steinhagen is daarnaast het zogenaamde jumelage comité nog steeds actief en heeft jaarlijks in maart haar vergadering.

Doelstelling 'Burgercomité Ontwikkelingssamenwerking Woerden'

Het Burgercomité – deels gefinancierd door de gemeente, deels door bijdragen van Roche Pharmaceuticals, het Regentencollege van het Gereformeerde wees- en oude liedenhuis en een aantal particulieren – ondersteunt projecten in de armste landen van Afrika. Steun wordt verleend op basis van een projectaanvragen die aan de volgende criteria moet voldoen.

- 1) De projecten dienen te zijn gericht op primaire gezondheidszorg, de verbetering van de levensomstandigheden van de allerarmsten en sociale positie verbetering waardoor men op den duur zichzelf kan redden. Het project moet zijn gebaseerd op de behoeften die uit de doelgroep zelf voortkomen. Verder dient er een directe relatie te bestaan tussen het project en personen of organisaties uit de Woerdense samenleving of Steinhagen.
- 2) Financiële steun wordt slechts toegekend op basis van een deugdelijke projectbeschrijving met aandacht voor monitoring van het project. Na afloop dient een inhoudelijk en financieel verslag te worden overlegd, tevens de basis voor de verantwoording van de comités naar de

gemeentelijke overheid. Gelden worden slechts ingezet voor rechtstreekse projectkosten. Overhead van de Nederlandse organisatie (zoals reiskosten) komen niet in aanmerking voor vergoeding. In het project mag geen onderscheid worden gemaakt naar partijpolitieke of levensbeschouwelijke overtuiging.

### **De toekomst: drie opties**

In bovenstaande inleiding is uiteengezet waarom het logisch is dat Woerden weer investeert in internationale samenwerking en is weergegeven wat de huidige situatie is. De vervolgvraag is welke opties Woerden heeft om vanuit deze startpositie serieus vorm en inhoud te geven aan internationale samenwerking. Daarbij mag de vraag gesteld worden wat we 'brengen' en wat we 'halen'. Met andere woorden: internationale samenwerking mag en moet ook in het voordeel van Woerden zijn. Internationale samenwerking door een stedenband met een West-Europees land ligt dan het meest voor de hand, internationale samenwerking door 'ontwikkelingshulp' kent een wat langer durende en meer indirecte vorm van voordeel.

#### Optie 1: de stedenband verstevigen

Continuering en versteviging van de stedenband met Steinhagen, maar dan op een moderne wijze. In overleg met Steinhagen moet worden bepaald op welke wijze wij daar invulling aan geven. Uiteraard stimuleert Woerden de uitwisselingen die plaatsvinden op maatschappelijk niveau, bijvoorbeeld tussen verenigingen. De inzet vanuit Woerden is voorts om op politiek niveau niet (meer) beleefdheidsbezoeken over en weer te brengen, maar rondom concrete inhoudelijke thema's verbreding van de kennis over die thema's te bereiken. Er zijn ruim voldoende beleidsterreinen die Steinhagen en Woerden gemeenschappelijk hebben: van afvalbeleid tot winkelleegstand, van onderhoud openbare ruimte tot duurzaamheidsbeleid; De organisatie kan (in ieder geval voorlopig) worden uitbesteed aan het Burgercomité, ook als het gaat om zaken die een meer politieke vertaling kunnen krijgen. Zo kan het Burgercomité heel goed een of meer vrijwilligers vragen om een politieke uitwisseling van informatie tussen politieke vertegenwoordigers te organiseren rondom een actueel thema.

Als actueel thema voor 2015 zou duurzaamheid/klimaatneutrale gemeente een passend onderwerp zijn. Zowel in Woerden als Steinhagen is namelijk onlangs op politiek niveau besloten op termijn klimaatneutrale gemeente na te streven (zie bijgevoegd krantenartikel met betrekking tot Steinhagen). Dit onderwerp past goed bij de millenniumdoelstellingen van de gemeente en het feit dat het millenniumcomité is opgegaan in het burgercomité, en zou daarom goed als eerste project in de nieuwe fase kunnen worden gestart.

#### Optie 2: ontwikkelingssamenwerking

Veel gemeenten hebben nauwe banden met steden en dorpen in ontwikkelingslanden. Het doel van dergelijke stedenbanden is dan minder gelegen in het versterken van elkaar, maar vooral in het versterken van die andere stad / dat andere dorp. Dat kan gelegen zijn op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg of watervoorziening, maar ook in het versterken van de lokale democratie. Op zeer indirecte wijze en op een langere termijn kan dat voordelig zijn voor Woerden, dus dat staat dan niet op de voorgrond. Voor Woerden geldt dat er vanuit de activiteiten van het Burgercomité een bijzondere band is ontstaan met een aantal steden in Benin. Een van Woerden's grote werkgevers, Roche en het Regentencollege van het Gereformeerde wees- en oude liedenhuis steunen deze projecten die het Burgercomité uitvoert al reeds lange tijd.

In deze optie kiest Woerden ervoor om deze bestaande projecten van het Burgercomité in te bedden in een formele (tijdelijke) stedenband en te ondersteunen door een aantal andere projecten die ten goede komen aan de betreffende partnerstad in Benin. De vormgeving hiervan kan in samenspraak met de vertegenwoordigers van deze stad, het Burgercomité en eventueel Steinhagen worden bepaald en de organisatie kan ook door of namens het Burgercomité worden ingevuld. Uitgangspunt moet daarbij niet zijn dat er (alleen maar) wordt gedoneerd, maar dat er openingen ontstaan voor bijvoorbeeld handel. Bovendien moet er sprake zijn van een concrete vraag vanuit Benin en moet ook van die kant worden geïnvesteerd in het project.

#### Optie 3: volwaardig deelnemen

Optie 3 is dat Woerden de opties 1 en 2 combineert en daarmee een volwaardige deelname aan de internationale gemeenschap realiseert: we werken samen om onszelf en onze Duitse partner te helpen om beter beleid te maken, we stimuleren internationale uitwisseling op maatschappelijk niveau zodat onze inwoners van elkaar kunnen leren, en we gebruiken onze kennis en ervaring om de helpende hand toe te steken daar waar het in dat deel van die internationale gemeenschap waar

wij deel van uit maken, het hardste nodig is.

---

**Kanttekeningen:**

- Het feit dat er slechts 2 jaar incidenteel geld wordt vrijgemaakt door de gemeente, maakt de toekomst onzeker. Zal de samenwerking na 2 jaar weer stoppen, moeten er wellicht andere bronnen van inkomsten zijn gevonden door de organiserende partijen?
- De optie 'helemaal niets doen' is niet opgenomen omdat anders het verzoek om een voorstel te doen vanuit het presidium niet was gedaan.
- De optie 'een stedenband met een andere stad' is overwogen maar niet naar voren gebracht omdat dat veel meer investeringen zou vergen om nieuwe contacten te leggen, dan de huidige optie 1.

---

**Financiën:**

De kosten bedragen, op basis van de inschatting van het Burgercomité, € 3.500 voor optie 1. De dekking ervoor wordt gevonden in de algemene reserve (50%) en in het betreffende budget (50%). Omdat het een pilot is en er rekening mee wordt gehouden dat het niet structureel in de begroting wordt opgenomen, kan het vooralsnog deels uit de algemene reserve. Omdat er in 2015 ook een voordeel (kennisuitwisseling) voor het beleidsterrein 'duurzaamheid' wordt behaald, is het logisch om voor 50% te putten uit dat budget. In 2016 kan dat op dezelfde wijze ten aanzien van het dan gekozen onderwerp.

---

**Uitvoering:**

- De uitvoering ligt in handen van het Burgercomité.

---

**Communicatie:**

- Na besluitvorming door de raad dient het burgercomité zo snel mogelijk op de hoogte gebracht te worden.

---

**Samenhang met eerdere besluitvorming:**

- In de raad is besloten om de stedenband met Steinhagen niet te continueren;
- In het presidium is besloten om een voorstel voor een 'stedenband nieuwe stijl' te laten ontwikkelen.

---

**Bijlagen:**

- Krantenartikel
- Voorstel Burgercomité

---

De indiener: Raadslid H.J. Hoogeveen

Woerden, 14 november 2014

Beste Heerd Jan,

Tijdens onze bestuursvergadering op 21 oktober j.l. hebben wij kennisgenomen van het concept voorstel dat jij namens D66 in wilt brengen in de raad. Een voorstel om op een moderne wijze invulling te geven aan Jumelage.

Een concrete vraag daarin aan ons was of wij daar een rol voor ons in weggelegd zien. Die vraag kunnen wij met 'ja' beantwoorden.

Ter ondersteuning aan jouw voorstel doen wij onderstaand alvast een beknopt projectvoorstel hoe wij de door jouw genoemde optie 1 invulling zouden kunnen geven. Ons bestuur zullen wij dan uitbreiden met een bestuurslid dat zich volledig op deze opdracht zal focussen. Wij hebben daar al een kandidaat voor op het oog.

*Op initiatief van het 'Burgercomité Ontwikkelingssamenwerking Woerden' en het Partnerschaftcomité Steinhagen' wordt jaarlijks een thema gekozen en in beide gemeenten een project-werkgroep samengesteld. Deze werkgroep zal het gekozen thema in beide gemeenten gaan uitwerken. In 2015 zal men aan de slag gaan met het volgende vraagstuk: 'Welke activiteiten worden opgepakt om tot een klimaatneutrale gemeente te komen?'. Deze werkgroep zal een verslag uitbrengen dat de basis zal vormen voor een jaarlijks symposium, afwisselend te houden in Woerden en Steinhagen. In 2015 te beginnen in Woerden. Het uiteindelijk resultaat van dit symposium zal worden aangeboden aan beide gemeentebesturen. Zo kan men bij eigentijdse vraagstukken elkaars oplossingen in een ander europees land leren kennen, hiervan leren en eventuele aanpassing van eigen beleid overwegen.*

*De kosten van deze optie worden begroot op ca. € 3.500,- p/j extra op het bestaande budget. (organiseren van een symposium en de voorbereidende werkzaamheden).*

Ten aanzien van optie 2 en/of 3 het volgende.

Vanuit onze bestaande werkzaamheden mbt ontwikkelingssamenwerking hebben wij binnen projecten inderdaad nauwe contacten met Benin. Dit beschrijf je correct in jouw voorstel. Uitgangspunt daarbij is wel altijd dat projecten een tijdelijk karakter hebben. Uiteindelijke zelfredzaamheid staat daarin altijd voorop. In dit perspectief kan een jumelage met een stad in Benin vanuit onze visie ook een tijdelijk cq projectmatig karakter hebben. In 2015 kunnen wij vanuit onze contacten in Benin verder onderzoeken hoe jumelage met een stad in Benin ingevuld zou kunnen worden. In het door jouw genoemde evaluatiemoment in 2016 kunnen wij daar dan wellicht een concreet voorstel op inbrengen.

Hopende je hiermee voor nu voldoende te hebben genformeerd kijken wij met belangstelling uit naar hoe één en ander draagvlak gaat krijgen binnen de raad van Woerden.

Met vriendelijke groet,  
Burgercomité Ontwikkelingssamenwerking Woerden

Marijke Engering-Willems  
Voorzitter

# Ehrgeizige Klimaschutz-Ziele im Blick

Steinhagen will CO<sub>2</sub>-Verbrauch radikal senken / Mit 92 Einzelmaßnahmen soll das gelingen

VON FRANK JASPER

■ **Steinhagen.** Beim Klimagipfel in Brüssel haben sich in dieser Woche die EU-Staaten auf langfristige Ziele geeinigt. Auch in Steinhagen war der Klimaschutz Thema. Im Haupt- und Finanzausschuss stellte am Donnerstag Michael Brieden-Segler vom E&U Energiebüro das Klimaschutzkonzept für Steinhagen vor. Anders als die EU-Staaten waren sich die Steinhagener Fraktionen schnell einig. Die vorgesehenen Ziele sind hochgesteckt.

## Warum die Zeit drängt

„Das Freisetzen von Kohlendioxid führt zum Treibhauseffekt; das Verbrennen von Kohle, Gas und Öl heizt das Klima auf“, warnte Michael Brieden-Segler vor Wetterextremen als Folge der weltweiten Klimaerwärmung. „Die Wüsten dehnen sich aus; Überschwemmungen nehmen zu.“ An die Steinhagener Politik appellierte der Fachmann: „Berlin kann Gesetze machen, vor Ort muss konkret gehandelt werden.“

## Was bisher geschehen ist

In diesem und im vergangenen Jahr wurden darum im Steinhagener Rathaus diverse Workshops durchgeführt. Unter anderem ging es um die Themenbereiche »Erneuerbare Energien«, »Klimagerechtes Bauen« und »Mobilität und Verkehr«. In diesen Arbeitsgruppen wurden 92 Einzelmaßnahmen erarbeitet, die Eingang in Steinhagens Klimaschutzkonzept gefunden haben. Mittels dieser Maßnahmen soll der CO<sub>2</sub>-Verbrauch im Ort deutlich gesenkt werden.

## Leitziele

Das erklärte Ziel lautet: Der CO<sub>2</sub>-Verbrauch in Steinhagen soll bis zum Jahr 2024 um 25 Prozent gegenüber dem Wert von 2011 gesenkt werden. Bis 2030 um 35 Prozent. Bis 2050 soll Steinhagen sogar CO<sub>2</sub>-neutral werden. Um eine komplett klimaneutrale Kommune zu werden, müssen Einsparungen im Energiebereich und die verstärkte Nutzung treibhausgasfreier Energiequellen vorangetrieben werden.

So soll der Strombedarf der Haushalte bis 2024 um fünf

Prozent gesenkt werden. Auch der Strombedarf im Gewerbe soll sinken. Der Energiebedarf für Wärme muss zur Erreichung der Ziele bis 2024 um 15 Prozent sinken, der im Gewerbe um 20 Prozent. Der Anteil der örtlichen erneuerbaren Energien am Strombedarf steigt – so zumindest der Plan – bis 2024 auf 25 Prozent. Der Anteil der Kraft-Wärme-Kopplung am Strombedarf steigt bis 2024 auf 15 Prozent. Der Anteil der Heizungen soll deutlich sinken und ersetzt werden durch Fernwärme, Holz und Wärmepumpe. Im innerörtlichen Verkehr sollen zehn Prozent der Pkw-Fahrten durch das Fahrrad ersetzt werden.

## Stärken und Schwächen

Laut Michael Brieden-Segler sind die Ziele hochgesteckt, aber ihre Erreichbarkeit nicht unmöglich. Steinhagen profitiere von einer guten Biogas-Infrastruktur. »Außerdem sind die energetischen Standards bei den Neubauten im Ort sehr gut«, stellte der Energieexperte fest. Er habe außerdem den Eindruck, dass die Unternehmen in Steinhagen Interesse an der

Umsetzung des Klimaschutzkonzepts hätten. Auch das sei eine gute Ausgangsbasis.

Negativ wirkte sich die hohe Zahl der Heizungen auf die CO<sub>2</sub>-Bilanz in der Gemeinde aus. Mit nur zwei potenziellen Standorten für Windkraftanlagen sei Steinhagen eher schlecht aufgestellt. Auch die teilweise schlechte ÖPNV-Anbindung und die unterentwickelte Kraft-Wärme-Kopplung in den Ortsteilen Amshausen und Brockhagen gelten als Schwächen.

## Wie es jetzt weitergeht

Weil SPD und Grüne sowie die FDP noch formale Änderungswünsche hatten, wurde das Klimaschutzkonzept am Donnerstag noch nicht verabschiedet. Das darf aber nicht darüber hinwegtäuschen, dass alle Fraktionen das Konzept unterstützen und daran mitwirken wollen, die darin formulierten Ziele gemeinsam mit Bürgern und Unternehmen umzusetzen. In der Ratssitzung am 12. November soll das Klimaschutzkonzept dann verabschiedet werden. In den nächsten Jahren wird es unter anderem darum gehen, die Ener-

gieeffizienz der Gewerbetreibenden zu optimieren, Steinhagens »Gebäude in puncto Dämmung und Heizungsanlagen auf einen klimaschonenden Stand zu bringen, erneuerbare Energien zu fördern und das Fahrrad als innerörtliches Fortbewegungsmittel zu werben. Das Ziel der mehr als 90 Maßnahmen ist es, die CO<sub>2</sub>-Bilanz Steinhagens immer weiter zu senken.

## Der Klimaschutzmanager

Koordiniert werden sollen die Maßnahmen von einem Klimaschutzmanager, der zunächst für die Dauer von drei Jahren bei der Gemeinde angestellt wird. Vorgesehen ist eine halbe Stelle. »Hier ist eine Kooperation mit Werther möglich, das ebenfalls einen Klimaschutzmanager anstellen möchte«, teilte Bürgermeister Klaus Besser mit. »Auf diese Weise könnte eine volle Stelle ausgeschrieben werden.« 65 Prozent der Kosten für die neue geschaffene Stelle würde der Bund übernehmen.

## Der Energiebericht

Der Energiebericht, der am

Donnerstag von den Mitgliedern im Umweltausschuss zur Kenntnis genommen wurde, belegt, dass Energieeinsparungen und damit Maßnahmen zum Klimaschutz längst fester Bestandteil der Steinhagener Politik sind. »Für 2015 stehen von Maßnahmen zur Erneuerung von Beleuchtungsanlagen in der Aula, in der Sporthalle am Schulzentrum und im Rathaus an, um Strom einzusparen«, ließ Bürgermeister Klaus Besser wissen.

Steinhagen betreibt inzwischen in mehreren Schulen, im Rathaus und auf der Kläranlage Blockheizkraftwerke und hat auf Dächern gemeindlicher Gebäude Photovoltaikanlagen installieren lassen. Außerdem wurden durch zahlreiche Maßnahmen im Rahmen der baulichen Unterhaltung Energieeinsparungen erzielt.

Bekanntlich entsteht außerdem am östlichen Hilterweg zurzeit die Klimaschutzsiedlung. Dort sind nach Auskunft aus dem Rathaus inzwischen 15 Grundstücke verkauft. Für die restlichen 25 liegen Reservierungen von interessierten Bürgern vor.